DOUĂ DOCUMENTE PRIVIND ORAȘUL IAȘI

DE

I. CAPROȘU

Atîta vreme cît o monografie științifică despre Iași, scrisă la nivelul cercetării istorice de azi, ne lipsește, publicarea de material documentar privind trecutul Iașilor o socotim utilă. Și aceasta cu atît mai mult cu cît documente și izvoare de acest gen privind Iașii sînt răspîndite în depozite documentare din întreaga țară. Este, de altfel, și cazul celor două acte din secolul al XVII-lea pe care le publicăm acum, aflate, unul, la Muzeul de istorie din Galați, altul — la Muzeul de istorie și etnografie din Focșani. Inedite după cunoștințele noastre, aceste documente aduc unele știri noi despre orașul Iași. Primul menționează pentru întîia dată chervăsăria mănăstirii Golia, chervăsărie aflată pe populata Uliță Strîmbă (azi str. Cuza Vodă), iar cel de al doilea act se referă la „un loc de moarî ce iaste în șes, lîngă grădina cea mare domneascî a răpausatului Vasilie vodă, în pîrîul Bîrnovei, în loc domnescu, în hotarul tîrgului Iașilor". Sporesc așadar prin acest document știrile privind morile orașului Iași în secolul al XVII-lea, care, în mod surprinzător, sînt foarte puțin menționate în documentele vremii, în comparație, de pildă, cu cele ale Bucureștilor sau ale altor orașe românești. Deosebit de prețioasă este știrea privind „grădina cea mare domnească" a lui Vasile Lupu care, după cum menționează actul, era situată pe părîul Bîrnovei, în hotarul tîrgului.

Publicăm aceste două documente după principiile de transcriere și editare stabilite în Secția de științe istorice a Academiei (vezi *Introducerea* la *Documenta Romaniae Historica*, B, Țara Românească, vol. I, București 1966), cu deosebirea de a fi marcat orice intervenție a noastră în text prin paranteze unghiulare (< >).

1648 (7156) august 17, Iași, Vasile Lupu voievod judecă pricina dintre Brezda abăger și Istratie Măciucă pentru o casă cu pivniță din Iași, de pe Ulița Strîmbă, dînd rămas de judecată pe primul.

† Ио Василїе воеводи, Б<о>жїю м<и>л<о>стїю, г<о>спод<а>ръ земли Молдавскои. Ѡж<е> тега лицем прѣд г<о>сп<о>дств<а>ми и прѣд въсем свѣтом г<о>сп<о>дств<а>ми Брезда абаџиар на Истратїе с<ы>нъ Мъчюкъ ради един дом и една пивницъ что ест на ѹлица Крива, въ ѹгл ѹлици, ѹ противѹ керbegин кервъсърїи монастири Голъек, которїи дом и пивницѹ държит Истратїе Мъчюкѫ, рекъщи Брезда аж<е> кѹпил ѡн тот дом и тоа пивницѹ от Кондри митник и неѹказал ни един запис за кѹпежно. А Истратїе Мъчюкъ он тиж<е> казал прѣд нами ꙗко кѹпил ѡн тот дом и тоа пивницѹ ѡт Конди митник и ѹказал и записи от Конди митник и от многи люди добри мешчани и било емѹ и за дѣдинѹ тое мѣсто.

Тѣм ради, г<о>сп<о>дства ми съ въсем съвѣтом г<о>сп<о>дств<а> ми вънимаХом и съдиХом иХ съ правдою по законꙋ земскомꙋ и wбрѣтоХом ꙗко не кꙋпил Брезда тиХ доми съ пивницъ и не имает ни една дѣло нъ ꙋвѣзокал сѧ без исправꙋ и тѣгал на Истратїе без исправꙋ и не ꙋказал ни един запис за кꙋпежно; такиже, зостал Брезда wт прѣд нами г<о>сп<о>дств<а> ми wт вес закон земскїи да не имает ни едно дело, а Истратїе Мъчюкъ wн wправил сѣ wт прѣд нами и поставил фїеръю въ вистѣр г<о>сп<о>дств<а> ми, да имает Истратїе държати соби тиХ доми съ пивницꙋ да бъдет емꙋ правад wтнина за кꙋпежно, а Брезда да не имает ꙋмишати сѧ а ни тегати ради сїѧ тѧж ани добивати николи ж<е> на вѣки прѣд сим листом г<о>сп<о>дств<а>ми. Инак не бъдет.

Ꙋ Ꙗс, въ л<ѣ>то ҂зрнѕ ав<гꙋст> зї.

† Саам г<осп<о>динъ велѣл.

Тодерашко вел лwг<о>ф<е>т искал.

† Ꙗнаки Плwп <писал>.

† Io Vasilie voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei. Iată a pîrît de față înaintea domniei mele și înaintea întregului sfat al domniei mele Brezda abăgiar pe Istratie fiul lui Măciucă pentru o casă și o pivniță ce este pe Ulița Strîmbă, în colțul uliții, împotriva chervăsăriei mănăstirii Golăia, care casă și pivniță le ține Istratie Măciucă, spunînd Brezda că a cumpărat el acea casă și acea pivniță de la Condi vameș și nu a arătat nici un zapis de cumpărătură. Iar Istratie Măciucă el de asemenea a spus înaintea noastră că a cumpărat el acea casă și acea pivniță de la Condi vameș și a arătat și zapise de la Condi vameș și de la mulți oameni buni tîrgoveți și i-a fost lui și de dedină acel loc.

Pentru aceea, domnia mea cu tot sfatul domniei mele am înțeles și i-am judecat după legea țării și am aflat că n-a cumpărat Brezda acea casă cu pivniță și nu are nici o treabă, ci s-a sculat fără ispravă și a pîrît pe Istratie fără ispravă și nu a arătat nici un zapis de cumpărătură; de aceea, a rămas Brezda înaintea domniei mele și din toată legea țării să nu aibă nici o treabă, iar Istratie Măciucă el s-a îndreptat înaintea noastră și și-a pus fierîie în visteria domniei mele, să aibă Istratie a ține acele case și pivnițe, să-i fie lui dreaptă ocină și cumpărătură, iar Brezda să nu se amestece și nici să pîrască pentru aceasta și nici să dobîndească niciodată în veci înaintea acestei cărți a domniei mele. Altfel să nu fie.

La Iași, în anul 7156 < 1648 > august 17.

† Însuși domnul a poruncit.

Toderașco mare logofăt a iscălit.

† Ianachi Plop < a scris >.

Muzeul de istorie Galați.
Orig. sl., hîrtie (31×21 cm.), pecete timbrată.
Pe fila a doua, începutul aceluiași document.

1680 (7188) martie 31, Iași. Duca voievod dăruiește mănăstirii nou zidite Cetățuia de „lîngă tîrgul Iașilor" un loc de moară în pîrîul Bîrnovei „lîngă grădina cea domneascî" a lui Vasile Lupu voievod.

Иѡ Дꙋка воєвода, Божїю милостїю, господаръ земли Молдавскои. Adecă domniia mea m-am milostivit şi am dat ş-am miluit a noastră rugă den noaî zidită svetaa mănăstire ce-s chiiamă Cetăţuia, lîngă tîrgul Iaşilor, unde iaste hramul Svinţilor vrăhovnici apostolî Petră şi Pavel caré iaste închinaatî la svetaa şi slăvitaa besăreca cea mare în Ierusalim, unde iaste Îngroparea domnului Dumnedzău şi Mîntuitoriul nostru Iisus Hristos, cu un loc de moarî ce iaste în şes lîngă grădina cea domneascî a răpausaatului Vasilie vodă, în pîrîrul Bîrnovei, în loc domnescu, în hotarul tîrgului Iaşilor ca să hie svintei mănăstiri ce mai sus scrie, Cetăţuiei, de la domnia mia driaptî danie şi miluire şi uric şi întăriturî neruşeit şi ne-clătit în veci cu tot venitul şi să-şi facî rugătorii noştri călugării de la acea mănăstire moarî pre acel loc să le hie de hrană în sveataa mănăstire.

Şi după a noastră viiaţă şi domnie, pre cine va alége Dumnedzău a hi domnu într-a a noastrî ţaraa Moldovei ori din cuconii noştri sau dintr-altă săminţie să nu aibî a răsipi şi a strica daaniia şi miluirea noastră ce tot ca să aibă a da şi a întări pre acel loc de moarî ce mai sus să dzice a Cetăţuiei. Iară cine să va ispiti a strica daania şi miluirea noastrî acela ca să hie neertat de domnul nostru Iisus Hristos ce-au făcut ceriul şi pămîntul şi de preacuratî maica svinţii saale pururea feciorî Mariia şi de svinţii apostoli şi de 318 otţi ce-au fostu în sveataa cetaate în Nicheia şi să aibă parte cu procleatul Iuda şi cu trecleatul Aariia întru nesăvrăşit véci, amin. **Пис ꙋ Ꙗсох, въ лѣто + зрпи мѣсєца мартїє ла дьни.**

Саам господинъ вєлѣл.
Иѡ Дꙋка воєвода < м. р. >

< De altă mînă: > † **Иѡи Дꙋка.**
† **Иѡ Дꙋка.**

† **Лєкал** <писал>.

Muzeul de istorie şi etnografie Focşani. Inv. nr. 2331. Orig. rom., hîrtie (43×30 cm), pecete timbrată.